

שנת התפילה ה'תשע"ז - תהא שנת עבודה שבלב זו תפילה

מידע למלמד 05

נטילת ידיים לפני התפילה

סיבות ומקורות לנטילת ידיים לפני התפילה

כחלק מן החינוך לתפילה, חובתנו לעורר את התלמידים להגיע לתפילה בידיים טהורות, כלומר לאחר נטילת ידיים. על התלמידים לדעת שנטילת הידיים מהווה הכנה לתפילה, כפי שאנחנו רואים במקורות הבאים:

מן הגמרא אנו למדים שהרחיצה היא הכנה להתייצבות בפני הקב"ה בתפילה: "רוחץ. . פניו ידיו ורגליו משום שנאמר (עמוס ד, יב) הכון לקראת אלקיך ישראל" (שבת נ, ב גרסת כתב יד)

על ההכרח בנטילת ידיים לפני התפילה, עד שזה מעכב את התפילה - שאי אפשר להתפלל בלי נט"י, אנו למדים מן הרמב"ם בהל' תפלה (פ"ד ה"א) "חמשה דברים מעכבין את התפלה. . טהרת ידים כו".

הרמב"ן (על התורה, פרשת תישא לגבי הכיור): "דרך כבוד של מעלה, כי כל הקרב לשולחן המלכים לשרתו כו' רוחץ ידיו בעבור היות הידים עסקניות כו".

הרשב"א (שו"ת, ח"א סימן קצ"א) עושה הקבלה בין אדם שקם בבוקר להתפלל, לבין כהן שמתחיל בבוקר את עבודת הקרבן. כי התפילה היא כנגד הקרבן, ולכן כמו שכהן היה צריך לטהר את עצמו - קידוש ידיים ורגליים, לכן גם האדם היום צריך לרחוץ ידיו לפני התפילה: "לפי שבשחר אנו נעשים כברי' חדשה דכתיב חדשים לבקרים רבה אמונתך. . צריכים אנו להודות לו ית' על שבראנו לכבודו ולשרתו ולברך בשמו, ועל דבר זה תקנו בשחר כל אותן הברכות שאנו מברכין בכל בוקר ובוקר, ולפיכך אנו צריכים להתקדש בקדושתו וליטול ידינו מן הכלי ככהן שמקדש ידיו מן הכיור קודם עבודתו. . כיון שכל כהן הי' צריך לקדש ידיו ורגליו קודם העבודה בשחרית ולכן צריך ליטול ידיו ורגליו בתפלת שחרית וכיון שכהן העובד כיון שנוטל ידיו שחרית שוב אין צריך לקדש כל היום, לכן לא תקנו בשאר התפלות רק נטילת ידים מפני שידים עסקניות". (הובא בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן).

[מעניין לציין שלשיטת הרמב"ם אכן גם היום צריך לרחוץ האדם את רגליו ולא רק את ידיו, כמו הכהן, אך למעשה לא פוסקים כך. והטעם הפנימי הוא שבזמן הגלות אין לנו את הכוח הרוחני לטהר את הרגליים שלנו כמו שהיה בזמן בית המקדש (לקו"ש כרך ל"א פ' תשא)].

התוכן הרוחני של נטילת ידיים על פי חסידות

בקטע המאמר המובא להלן, ניתן לראות שנטילת הידיים קודם התפילה היא עבודה בנפש. תמצית הרעיון הוא:

שתי הידיים מסמלות את המידות (חסד וגבורה, יד ימין ויד שמאל), מים זה חכמה, שפיכת מים על הידיים - זהו המשכת חכמה במידות. המשמעות היא שמידות האדם, יכולות לעיתים לנטות למקומות לא טובים. נטילת הידיים, המסמלת את שליטת המח בעולם הרגש, מונעת את זה. משום כך נטילת הידיים מהווה הכנה נחוצה לתפילה. (במאמר ישנה התייחסות גם למשמעות של דין חציצה בנטילת ידיים, כאשר יש לכלוך בתוך הצפרניים).

מאמר של אדמו"ר הריי"צ (ד"ה קרוב הוי' תרצ"ב):

"וזהו העבודה בהמשכת המוחין במדות ... דע"י המשכת המוחין בהמדות לא יש יניקת החיצונים מהמדות, שהרי מהמדות יכול להיות יניקת החיצונים, וכמו שאנו רואין במוחש במדות בני אדם הנה גם אפילו בדברים וענינים שהם דרכי התורה והמצוה, כמו בהוכחה בחיזוק שמירת קיום המצות וקביעות עתים לתורה וסידור הענינים שבזה, הנה מאחר שהדברים נעשים עפ"י המדות בלבד, בהכרח שמביא לידי דברים לא טובים, וגם שהם עפ"י תורה אבל בעיקרם הם מדות, וראיה לדבר מעבוד' דכתיב (משלי יח ב) "לא יחפוץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו", דהתגלות הלב לבד, היינו התרגשות והתפעלות המדות גם כשהם לעצמם יש בהם קצת טוב, הוא כסלות, כי מזה מסתעף יניקה לחיצונים, ... דזהו ענין נטילת ידיים מה ששופכין מים על הידים, ונטילת ידיים הוא בג' פרקים [=זמנים] שהם ג' ענינים כללי, הא' בקומו משינתו, הב' לתפלה ולכל דבר שבקדושה, והג' לאכילה, וטעם הדבר הוא שבסופי האצבעות יש צפרנים, וצריכים לדקדק שלא יהי' בהם דבר החוצץ אל הנטילה, והיינו דכפי הרגיל הנה שם הוא המקום שמתקבץ לכלוך מה שמונע בעד המים, וצריכים לנקותם היטיב שלא יהי' דבר החוצץ, כי הצפרנים הם בסוף הידים שהם המדות, ומשם יכול להיות יניקה לחיצונים, וכדאי' בזהר דבטופרהא אחידן [=בצפרניים או חזים] וצריכים לנקות כל לכלוך שיש שם, שהוא החיות של החיצונים, ולשפוך מים בחי' החכ' שהם המוחין, דע"י המשכת המוחין במדות אז לא יש יניקה לחיצונים. ונטילה זו הוא בקומו משינתו להעביר הרוח רעה השורה על הצפרנים, והיינו דהתחלת העבודה צ"ל בהמשכת המוחין שהו"ע ההתבוננות שקודם התפלה, שהיא התבוננות כללי דבשעה שהאדם קם משינתו הנה תומ"י נופלים לו דאגות היום, כי בשעה שהאדם ישן הנה"ב מתענג והנה"ט מסכים על זה, ובקום האדם משינתו הנה הנפש הטבעי מתחיל להטריד את האדם בעניניו הגשמי, והיצה"ר מצייר לו כמה ציורים ומבלבלו במחשבות זרות בכדי למונעו מתורה ותפלה בציבור, וזהו"ע הנט"י להבריח הרוח רעה של היצה"ר, ויתבונן כי הוא ית' המחזיר נשמות לפגרים מתים יזמין לו פרנסתו, ולא ישים לב לפתויי הנה"ט. ונט"י שקודם התפלה הו"ע ההתבוננות כללי כמאמר ודע לפני מי אתה עומד".